

תרומתם של המנהיגות האותנטית הבית ספרית והאקלים האתי הבית ספרי

בהנעת המורים להתנהגות אזרחית ולצמצום הנרפות החברתית

ד"ר רעות חן גמליאל, אוניברסיטת בר אילן ומכללת אורות

פרופ' אורלי שפירא לשצינסקי, אוניברסיטת בר אילן

מטרת המחקר הינה פיתוח מודל אינטגרטיבי רב ממדי תוך בחינת תפיסות מורים, יועצים ומנהלים באשר לקשרים בין תפיסות והתנהגות ברמת המנהיגות הבית ספרית וברמת צוות המורים, שהינן בעלות השלכות על האפקטיביות הארגונית של הארגון הבית ספרי. הרצאה זו תעסוק במנהיגות החדשה, המשותפת למנהל וליועץ החינוכי בבתי הספר היסודיים, והאופן שבו מנהיגות זו נתפסת מבעד לעיני המורים ותורמת להתנהגותם.

רקע: בתחילת המאה ה-21 החלו לדבר על מנהיגות חינוכית ועל שינוי בתפיסת התפקיד של המנהל ומעבר ממודל ניהול סמכותי למודל ניהול מערכתי, המתבטא בהרחבת תהליכים שיתופיים בבית הספר. במקביל לכך, מתרחש שינוי בתפיסת התפקיד של היועץ החינוכי, המתבטא במעבר מעמדה פריפריאלית לעמדה פרואקטיבית מערכתית. שינוי זה מרחיב את תחומי אחריותו של היועץ ומעניק לו סמכות רבה יותר מאשר בעבר. ההתפתחות המקצועית בתפיסת תפקידם של המנהל ושל היועץ מבטאים, במובן מסוים, מגמות הפוכות; על הרצף שבין סמכות לשיתוף, עושה המנהל את צעדיו מן הסמכות אל עבר השיתוף, ואילו היועץ שם פעמיו מן השיתוף אל הסמכות.

מטרות: המחקר בוחן כיצד המגמות החדשות בהתפתחות התפקיד של המנהל והיועץ באות לידי ביטוי מעשי, והאם מגמות אלה שומרות על הערך המוסף של כל אחד מהם או מטשטשות אותו? **שיטה:** אוכלוסיית המחקר כללה אנשי חינוך מ-50 בתי ספר בארץ. סה"כ 978 עובדי הוראה. ניתוח הנתונים התבסס על ניתוח משוואות רב רמתי (MULTILEVEL SEM), כאשר רמה אחת הינה רמת המורים הכוללת את תפיסותיהם והרמה השנייה הינה רמת בית הספר אשר כוללת את תפיסות המנהלים והיועצים.

ממצאים: ממצאי המחקר מאששים, מחד, את הטרנספורמציה בתפיסת התפקיד של כל אחד מבעלי התפקיד, ומאידך מציגים כיצד מגמות השינוי משמשות בו זמנית לצד המגמות המסורתיות בתפיסת התפקיד שלהם. הם מצביעים על המנהיגות החדשה, המשותפת למנהלים ויועצים, כחשובה ומותאמת למעשה החינוכי ואשר מיטיבה לשלב בין היבטים פורמאליים לאכפתיים באקלים הבית ספרי, ומלמדת על תרומתו המרכזית של הקשר הבינאישי בין המנהיג למונהג בעיצוב הנורמות של צוות המורים כולו.

תרומות ומחקרי המשך: מבחינה תיאורטית, המחקר תורם להרחבת הידע אודות המנהיגות האותנטית של צוותי ניהול בית ספריים בעידן העכשווי, ובחינת הממשק של האינטראקציה בין המנהל ליועץ. מבחינה מעשית, ממצאי המחקר מספקים ידע משמעותי המאפשר למקד את תכנית העבודה הבית ספרית לצורך העלאת נכונותם של המורים לעשות מעבר לדרישות העבודה הפורמאליות ולצמצום הנרפות החברתית.